בס"ד

גליון

שיחתי

שיעורי הרב
משה יצחק
אויסטערליץ
שליט"א

רז
חי' שרה תשפ"ז

מכון שיחתי
שיעורי הרב משה יצחק אויסטערליץ שליט"א

גמלים של אברהם אבינו

וואו שטייט דער "חמור" איין...

די מלמדים אין **חדר** מ'האט געוואלט מסביר זיין אז בשעת מ'טייטשט א ווארט דארף מען צולייגן קאפ לויט'ן ענין, כדי צו קענען גרינגער כאפן וואס דער ריכטיגער טייטש איז. פלעגט מען נוצן דעם אויסדרוק אז מ'דארף אלעמאל וויסן **"וואו דער חמור שטייט איין"**. וואס איז דער באדייט פון דעם אויסדרוק? וויבאלד אין דער ארמישער שפראך זענען דא צוויי ווערטער וואס זענען אויס די זעלבע: דאס ווארט "חמרא" האט צוויי טייטשן - **"חמרא"** אן **אייזל**, און **"חמרא" וויין**. וועט מ'באגעגנט זיך מיט דעם ווארט "חמרא", דארף מען אביסל צולייגן קאפ צום ענין וואו מ'האלט, וועט מען גלייך זען וואס דא קומט אריין, 'וויין' אדער אן 'אייזל'.

דערפאר נוצט מען דאס אויך אלס א צושטעל ביי אנדערע פעלער; וועט איינער זאגט א טייטש און ער כאפט נישט אז דא קומט דער טייטש בכלל נישט אריין, זאגט מען בדרך משל, אז מ'דארף אלעמאל וויסן 'וואו דער חמור שטייט איין' - דאס הייסט, טראכט אריין אינ'ם ענין, וועסטו נישט טייטשן אום ריכטיג, אויף א נישט פאסיגע ארט.

וועט מ'וויל מבחין זיין צווישן "חמרא" און "חמרא", צווישן 'וויין' און אן 'אייזל', איז דאך פשוט אז דאס זענען צוויי אינגאנצן אנדערע וועלטן. אבער באמת, אפילו וועט מ'רעדט שוין יא פון א "חמרא" - א חמור, אן אייזל - דארף מען נאך אלץ וויסן **וואו דער חמור שטייט איין**, ווייל דאס ווארט "חמור" מוז נישט אייביג אפגעטייטשט ווערן מיט'ן זעלבן בליק אדער מיט'ן זעלבן צוגאנג.

ס'איז דא א בפירוש'ע **גמרא**, אין **מסכת שבת** (דף קי"ב) און אין **מסכת שקלים**. [אין מסכת שקלים איז עס אויך געשריבן אויף א אביסל שוועריקייט ארמישע שפראך, ווי באלד ס'איז תלמוד ירושלמי,] די גמרא ברענגט דארט ארויס וויאזוי מ'דארף באגרייפן די גרויסקייט פון די פריערדיגע דורות. זאגט די גמרא: **"אם ראשונים כמלאכים"** - אויב די פריערדיגע זענען געווען ווי מלאכים, און מיר זענען דאך זיכער ווייניגער פון זיי, זענען מיר **"כבני אדם"** - מיר זענען ווי מענטשן, וואס זענען ווייט אפגעוואקסן פון מלאכים. **"ואם ראשונים כבני אדם"** - אויב די פריערדיגע דורות זענען געווען ווי מענטשן, וואו האלטן מיר דעמאלטס? דעמאלטס זענען מיר **"כחמורים"** - מיר זענען ווי אייזלען קיקגן א מענטש. לייגט די גמרא צו: א מענטש קען טראכטן, נו, "אנו כחמורים", מיר זענען ווי **אייזלען**, אן "אייזל" איז אויך נישט אזא אפגעפרעגטע זאך; מ'טרעפט דאך מעשיות אין דער גמרא וועגן געווייסע אייזלען וואס זענען געווען אויסגערופן מיט א גאר ספעציעלער חשיבות. מ'טרעפט דעם **אייזל** פון **רבי חנינא בן דוסא** און דעם **אייזל** פון רבי **פנחס בן יאיר**, וואו די גמרא דערציילט אין מסכת חולין די געוואלדיגע מעלות פון דעם אייזל, ווי ווייט ער האט מחמיר געווען נישט צו עסן עפעס וואס איז נישט גע'מעשר'ט, און אפילו נישט צו עסן פון דמאי. נו, אפשר בין איך פון די "ספעציעלע חמורים"? אויף דעם ענטפערט די גמרא גלייך: ניין, וועט איך רעד פון חמורים, מיינט מען גאנץ פשוט'ע חמורים - **"ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר"** - נאר מ'רעדט טאקע פון א פשוט'ן חמור. דאס איז דער באקאנטער לשון הגמרא.

אין די ספרים הקדושים שטייט א געוואלדיגער שטארקער טייטש וויאזוי אפצולערנען די גמרא. דער ספר **"שפתי צדיקים"** פון הרה"ק רבי פנחס דינאוויצער זיע'א ברענגט א טייטש (ס'קען זיין ס'שטייט אויך פון אנדערע צדיקים): פשוט לערנען מיר אין דער גמרא אז מ'רעכנט אויס די חשיבות - אויב די פריערדיגע זענען מלאכים זענען מיר ווי מענטשן, און

לויט דעם אויב זיי זענען כבני אדם זענען מיר כחמורים. אבער ער טייטשט די גמרא אויף אן אנדערן אופן.

די גמרא זאגט אזוי: מ'דארף וויסן אז די חשיבות פון א מענטש ווערט געראכנט **לויט וויפיל אמונה,** און **ביטול הדעת, און לויט וויפיל השגה ער האט אין דער גרויסקייט פון די פריערדיגע.** א מענטש זאל זיך נישט האלטן אז ער איז א מבין, כאילו ער האט עפעס א השגה אין זיי. אויב א מענטש איז ביי זיך גענוג קלאר אז ער האט נישט "קיין שום השגה" ווי גרויס זיי זענען געווען, דעמאלטס איז ער אן ארנטליכער "מענטש". אבער אויב א מענטש רעדט זיך איין אז ער קען פארשטיין די מעלות פון די צדיקים, ער האט א הוה אמינא אז ער פארשטייט עפעס אין די אלע זאכן, דעמאלטס איז אזא מענטש זיכער אפגעפרעגט.

דער שפתי צדיקים טייטשט עס אזוי: **"אם ראשונים כמלאכים"** - אויב אין דיינע אויגן האסטו די ריכטיגע אמונה אז די פריערדיגע זענען ממש ווי "מלאכים", די גרויסע צדיקים זענען העכער פונעם מענטשליכן גדר, און דו פארשטייסט דאס, דעמאלטס **"אנו כבני אדם"** - ביסטו א "מענטש", ווייל דו האסט א ריכטיגן פארשטאנד און א ריכטיגע אמונה וויאזוי אנצוקוקן די פריערדיגע. אבער **"אם ראשונים כבני אדם"** - אויב אין דיינע אויגן זענען זיי געווען פשוט'ע "מענטשן", און דו רעדסט זיך איין אז דו האסט א פארשטאנד צו זיי און קוקסט זיי אן מיט א מענטשליכן בליק, דעמאלטס דער וואס טראכט אזוי איז **"אנו כחמורים"** - ער איז טאקע א "חמור", און נישט ווי דער חמור פון רבי פנחס בן יאיר.

[עס איז ידוע אז דער **ראחמיסטריווקער רבי זצוק'ל** פלעגט פארציילן אז ביי זיין **שוועור, כ"ק אדמו"ר זצוק'ל מסקווירא** האט מען געקענט דערקענען אז דער וועג וויאזוי ער מעסט די חשיבות פון א גדול בתורה איז געווען לויט וויאזוי יענער באציט זיך צו די פריערדיגע. אויב דער גדול האט זיך באצויגן צו די פריערדיגע מיט א הכנעה - ווי באקאנט פלעגט דער רבי ז"ל מפליא זיין די ענווה פונעם הייליגן **פרי מגדים**, ווי שטארק ער האט געהאט א פחד זיך צו קריגן מיט'ן תבואות שור, אנדערש ווי די היינטיגע לומדים, וואס אויב מ'פארשטייט נישט א "תבואות שור" מאכט מען עס שוין אוועק, בעת דער פרי מגדים, וואס איז כמעט געווען א בן דורו, האט ממש געציטערט און זיך אויסגעדריקט: "עוונותי גרמו שלא זכיתי להבין דברי התבואות שור". ביים רבי'ן ז"ל איז דאס געווען א מעסטער צו קענען מעסטן א חשיבות -וויפיל השגה האט יענער וועג ער רעדט פון א פריערדיגן, פון א "ראשון", אדער פון א "מהרש"א". אז דו פארשטייסט אז "ראשונים כמלאכים", ווייזט דאס דיין אייגענע חשיבות.]

ירושלים'ע חמורים...

בכלל לגבי דער גמרא אין מסכת שבת, וואס טייטשט אפ אז "ראשונים כמלאכים" מיינט נישט וויי דער חמור פון רבי פנחס בן יאיר, נאר ממש ווי א פשוט'ן חמור. ס'איז אפשר נישט שייך צום יעצטיגן זמן, אבער היות ס'איז "חביב" וועלן מיר דערמאנען א אינטערעסאנטער חידוש וועגן דעם **חמור** פון **רבי פנחס בן יאיר**. דער **חיד"א** אין זיין ספר **"צוארי שלל"** אויף די **הפטורה** פון **שבת חזון,** וואו ישעיה הנביא רעדט זיך אפ אויפ'ן מצב פון כלל ישראל וועגן די אידן זענען נישט געווען ווי ס'דארף צו זיין, נוצט ישעיה הנביא א משל: **"ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו".** אפילו אן 'אקס' און אן 'אייזל', וואס זענען פראסטע בעלי חיים, ווייסן צו אנערקענען ווער ס'איז זייער האר. און ליידער, "ישראל לא ידע עמי לא התבונן" - אידן זענען זיך נישט מתבונן צו דינען דעם אייבערשטן ווי ס'דארף צו זיין. קומט אויס אז ער מאכט א חשיבות אז דער **שור** און דער **חמור** זענען עפעס בעסער ווי די אידן.

נו, איז עס טאקע אזוי אז א שור מיט א חמור שטייען אויף א העכערע מדרגה ווי אונז? איז ער מסביר אז דער נביא מיינט נישט צו זאגן אז "יעדער שור וחמור" איז בעסער ווי כלל ישראל, נאר ער באציט זיך צו א ספעציפישן "שור" און "חמור". מ'טרעפט דאך אין די היסטאריע אמאל א **שור** וואס האט געהאט א **ספעציעלע יראת שמים** און אן **אויסערגעווענליכע ערנסטקייט.** ביי וועלכן שור טרעפט מען טאקע אזא געוואלדיגע יראת שמים? אליהו הנביא האט ביים הר הכרמל געברענגט צוויי פרים – א פר מיט א שור איז דאך די זעלבע זאך – און דער שור וואס ער האט געוואלט געבן פאר די נביאי הבעל האט נישט געוואלט גיין, ביז אליהו הנביא האט זיך געבעטן ביי אים. קומט אויס אז "ידע **שור** קונהו" גייט ארויף אויף דעם **אקס פון אליהו הנביא**, וואס האט נישט געוואלט אריבערגיין צו די נביאי הבעל. **"וחמור** אבוס בעליו" מיינט אויך נישט סתם יעדער חמור, נאר מען מיינט דעם באקאנטן חמור, דעם **אייזל פון רבי פנחס בן יאיר,** וואס האט פונקטליך דערקענט דעם "אבוס בעליו" – צי דאס עסן אין זיין שיסל איז טאקע מיט זיין "בעל הבית'ס הכשר" און צי ער מעג עס טאקע עסן.

ממילא ברענגט מען ארויס אז מ'טרעפט אזא גרויסע מדרגה: א שור וואס האט געהאט אזא יראת שמים נישט צו וועלן גיין צו עבודה זרה, און א חמור ווי דער חמור פון רבי פנחס בן יאיר. אבער ליידער, "ישראל לא ידע".

אוודאי איז דאס א פשט בדרך דרוש ורמז, אבער אויב מ'וויל עס צופאסן צום פשוט'ן פשט, איז עס לכאורה זייער שווער, ווייל **ישעיה הנביא** האט דאך געלעבט פילע יארן פאר רבי **פנחס בן יאיר**. רבי פנחס בן יאיר איז שוין געווען אין די צייטן פון די תנאים, נאכן חורבן בית שני, בשעת דער פסוק פון ישעיה הנביא איז געזאגט געווארן איבער הונדערט יאר פארן ערשטן חורבן. אויב אזוי, וויאזוי קען זיין אז ישעיה הנביא רעדט זיך אפ אז **רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל** פארשטייט יא, בשעת די אידן פארשטייען נישט?

קען מען זאגן אז ישעיה הנביא רעדט

זיך אפ אז ס'איז שוין דעמאלט געווען "אזא סארט אייזל" ווי רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל. און מ'קען צושטעלן דערצו, א לשון אין די **קינות לתשעה באב**, אין די לעצטע שטיקלעך וואס ווערן אנגערופן "ציונ'ס", וואו מ'רעדט מיט אזא הארציגקייט צו ירושלים עיר הקודש און מ'ברענגט ארויס איר געוואלדיגע חשיבות און אלע מעלות וואס זענען דארט געווען. שטייט דארט א שורה (קינה ל"ז) אין די קינות וואס ברענגט ארויס אז אין ירושלים זענען אפילו **די בהמות און עופות געווען קלוג**. זאגט מען אזוי צו ירושלים, ווי א שמועס: **"בך כל בהמה ועוף חכמו"**, אפילו די בהמות און פויגלען זענען געווען קלוג. **"עדי כחמור היו לפנים לבן יאיר חמורייך"** – ביז אזא מדרגה אז די **"אייזלען"** וואס זענען געווען אין **"ירושלים"**, זענען געווען אזויווי דער **"חמור"** פון **"בן יאיר"**. לויט ווי עס שטייט דא, און די מפרשים ערקלערן עס טאקע אזוי, ברענגט מען ארויס אז די הויכע מדרגה וואס מ'האט געזען יארן שפעטער ביי רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל, אז ער האט נישט געוואלט עסן עפעס וואס איז נישט געווען אויסגעהאלטן, דאס איז געווען א נארמאלע זאך אין ירושלים; **אלע בהמות און אייזלען פון ירושלים זענען געווען אויף דעם ניוואו.**

לויט דעם שטיקל קינות קען מען אוודאי פיל בעסער פארשטיין דעם לשון פון ישעיה הנביא. אוודאי ווען דער "אזולאי" ברענגט א דוגמא, ניצט ער א משל וואס מיר קענען פון רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל, אבער מ'זעט אז אין די גוטע יארן אין ירושלים עיר הקודש איז די מדרגה פון אזא סארט אייזל געווען א "מילתא דשכיחא". עס זענען געווען אסאך אזעלכע אייזלען; צוליב די קדושה פון ירושלים האבן אויך די חיות באקומען א השגה און געוואוסט נאר צו עסן וואס מען מעג. ממילא אויף דעם האט זיך דער נביא אפגערעדט, אז אפילו די אייזלען ווייסן יא, און די אידן דארפן זיך מחזק זיין אין דעם ענין אז עס זאל נישט זיין "ישראל לא ידע עמי לא התבונן".

פון די "אייזל" צו די "קעמלען"

מיט דעם שמועס, אז אפילו ווען מ'רעדט פון אן אייזל דארף מען קענען פונקטליך מבחין זיין פון "וועלכן אייזל" מ'רעדט, קען מען אפשר זאגן בדרך צחות א פשט אין די וואכעדיגע פרשה צו ענטפערן די קשיא פונעם מדרש.

עס איז ידוע אז דער **מדרש** אין פרשת חיי שרה פרעגט א **קשיא** און ענטפערט נישט קיין **תירוץ**, די מפרשים מוטשען זיך צי די קשיא האט א תירוץ אדער נישט. וואס איז די קשיא פונעם מדרש? דער פסוק זאגט אז וועון **אליעזר עבד אברהם** איז אנגעקומען צו **בתואל** אינדערהיים, **"ויפתח הגמלים"** – ער האט "געעפנט" די קעמלען. דארף מען דען עפענען קעמלען? האבן זיי דען א שליסל? זאגט רש"י: יא. די אלע קעמלען זענען געווען פארשפארט מיט א שלאס אויפן מויל, און אזוי לאנג ווי זיי זענען נישט אנגעקומען צו אן אכסניא, האבן זיי נישט געקענט עסן. יעצט ווען מ'איז אנגעקומען און ס'איז שוין געווען גרייט צו עסן, איז אליעזר געגאנגען און אויפגעשלאסן די קעמלען.

דער יסוד פארוואס אברהם אבינו'ס קעמלען האבן געהאט א שלאס אויפן מויל, ברענגט דער מדרש – און רש"י ברענגט עס שוין פריער אין די פרשה ווען אליעזר איז ארויס אויפן וועג: "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך". זאגט רש"י אז **"ניכרים היו משאר גמלים"**, מען האט געקענט דערקענען אז דאס איז אברהם אבינו'ס א קעמל, ווייל זיין מויל איז געווען פארמאכט כדי ער זאל נישט פאשענען אין פרעמדע פעלדער.

פרעגט דער מדרש א געוואלדיגע קשיא: זענען דען **אברהם אבינו'ס קעמלען** נישט געווען אויף דער מדרגה פונעם חמור פון **רבי פנחס בן יאיר**? מ'קען די קשיא נאך שטערקער ארויסברענגען לויט ווי מיר האבן פריער דערמאנט פונעם קינות, אז נישט נאר רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל איז געווען אזוי, נאר פילע אייזלען אין ירושלים האבן געהאט די דאזיגע השגה. אז מען האט נישט געעסן עפעס וואס מען טאר נישט. זענען דען אברהם אבינו'ס קעמלען נישט געווען אויף אזא מדרגה אז זיי זאלן אליין פארשטיין, אפילו אן א שלאס, נישט צו עסן וואס מען טאר נישט? אויב אזוי איז שוועך: וואס האט אויסגעפעלט א שלאס?

דער מדרש, אנשטאט צו ענטפערן א תירוץ, איז מאריך און ברענגט טאקע אראפ די גאנצע מעשה פון רבי פנחס בן יאיר. [ווי עס מאכט זיך אפט אין אזעלכע ענינים, זענען דא שינויים אינעם נוסח צווישן די גמרא און דעם מדרש (וואס דאס איז א שמועס פאר זיך, ווי מ'האט שוין מאריך געווען ביים שיעור לכבוד ל'ג בעומר תשע'ח, איבער דעם פשט פון די שינויים וואס מ'טרעפט אין די מעשיות, אבער דא איז נישט דאס ארט מאריך צו זיין).] אז דער אייזל האט אליין פארשטאנען נישט צו עסן וואס מען טאר נישט. קומט אויס אז עס בלייבט א מורא'דיגע קשיא: וואס האט אויסגעפעלט דער שלאס אויף די קעמלען פון אברהם אבינו? זיי וואלטן דאך זיכער אליין פארשטאנען נישט צו עסן פון א פרעמד פעלד.

אזוי ווי דער מדרש ענטפערט נישט, זענען דא וואס לערנען פשט אז דער מדרש מיינט זיך צו **קריגן**. נאך די ערשטע פשט, אז "ויפתח הגמלים" מיינט אז ער האט געעפנט די מויל-שלאס, קומט דער מקשן און "קריגט זיך": **עס איז נישט געווען קיין מויל-שלאס!** [די אלע בילדער וואס די קינדער ברענגען אהיים פון חדר זענען לויט דעם שיטה פאלשע בילדער,] זיכער נישט, ווייל אויב רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל האט אליין פארשטאנען נישט צו עסן קיין גזל, האבן אברהם אבינו'ס קעמלען זיכער אליין פארשטאנען. לויט דעם מהלך לערנט מען אז דער מדרש פרעגט א "תמיהה קיימת", ער פרעגט אפ די מציאות פון א שלאס: זיכער האט נישט אויסגעפעלט קיין מויל-שלאס, און ס'איז טאקע נישט געווען קיין מויל-שלאס.

אבער רוב מפרשים לערנען פשטות, אזוי ווי רש"י זאגט פריער, אז זיי זענען יא געווען "ניכרים" שיצאו "זמומים". אויב אזוי, דארף מען זוכן א תירוץ אויף די קשיא: **פארוואס האט מען זיך נישט פארלאזט אויף די קעמלעך אז זיי זאלן זיין אזוי וואויל ווי רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל?**

עס איז דא א זייער שיינע הערה אין דעם ספר **"נזר הקודש"** אויפן מדרש. ער פרעגט: אויב דער מדרש האט א קשיא אז עס איז נישט געווען קיין מויל-שלאס, פארוואס שטעלט זיך דער מדרש ערשט ביי דעם פסוק "ויפתח הגמלים", ווען אליעזר איז אנגעקומען צו בתואל אין שטוב און מען האט געעפנט די שלאסן? פארוואס שטעלט זיך נישט דער מדרש גלייך ביים אנפאנג, ביים פסוק "מגמלי אדוניו"? אז עס שטייט דארט אז זיי זענען געווען ניכרים משאר גמלים, זאל דער מדרש שוין דארט פרעגן צי עס האט טאקע אויסגעפעלט א שלאס?

ענטפערט דער נזר הקודש זייער שיין: ביי "מגמלי אדוניו" שטייט נאר אז מען האט דערקענט אויף זיי א 'שינוי', אבער דאס קען מען בעצם לערנען אויף צוויי וועגן. מען קען לערנען אז מען האט דערקענט אז זיי עסן נישט קיין גזל אפילו **אן א שלאס**, אזוי ווי מען דערקענט אויף אן "איידל קינד" לויט וויאזוי ער פירט זיך אויף. קומט אויס אז פונעם פסוק "מגמלי אדוניו" איז נאכנישט מוכרח אז דער היכר איז געווען דורך א"שלאס"; מען קען לערנען פונקט פארקערט, אז זיי זענען געווען ניכרים משאר הגמלים דערמיט וואס אנדערע קעמלעך עסן וואס עס לאזט זיך אויף דער גאס, און אברהם אבינו'ס קעמלעך עסן נישט. דארט וואלט איך נאך געקענט לערנען אז עס איז טאקע געווען "כחמורו של רבי פנחס בן יאיר" און מען האט נישט געדארפט קיין שלאס. אבער אז עס קומט צום פסוק **"ויפתח הגמלים"**, האט מען דאך נישט קיין אנדערע וועג צו טייטשן נאר אז מען האט "געעפנט" די שלעסער, דא איז שוין יא מוכרח צו לערנען אז עס איז געווען א שלאס. דא שטעלט זיך דער מדרש: וואס האט אויסגעפעלט די שלאס? אוודאי אויב מען נעמט אן "לפי האמת" אז עס איז יא געווען א שלאס, טייטשט מען ביידע פסוקים דאס זעלבע - אז אויך ביי "מגמלי אדוניו" איז דער היכר געווען דורך די שלאסן, ווי רשי' ברענגט, אבער פונעם "פסוק" אליין וואלט עס נאכנישט געווען מוכרח.

יא, איך האב געהערט פון מיין רבי'ן אז איך בין א חמור, אבער איז א חמור דען אן אפגעפרעגטע זאך?

על כל פנים, דארף מען זוכן א תירוץ: וואס האט אויסגעפעלט א שלאס? זענען זיי דען נישט געווען אזוי ווי דעם אייזל פון רבי פנחס בן יאיר?

"אליעזר" האט מען אויך אנגערופן "חמור"

אולי קען מען בדרך צחות זאגן אזא פשט: מען זעט אז דער פסוק "ויקח העבד" שטייט גלייך נאכדעם וואס אברהם אבינו האט פארהאנדלט די גאנצע שליחות פונעם שידוך און אליעזר האט געשוואוירן. גלייך נאך "שלישי" הייבט זיך אן **"ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו"**. מען קען פרעגן: פארוואס ווערט נישט פריער דערמאנט די חשיבות אז אברהם אבינו'ס קעמלעך האבן געהאט שלעסער? עס שטייט שוין עטליכע מאל אין די תורה אז אברהם האט געהאט אסאך בהמות, וואס איז דער ענין אז פונקט דא ביי די מעשה פון אליעזר פארציילט מען דעם חידוש אז זיי האבן געהאט שלעסער אויפן מויל?

קען אפשר זיין אזוי: יעדער געדענקט וואס רש"י ברענגט אויפן פסוק **"ויאמר העבד אולי לא תאבה האשה"**, וואס זאל איך טון אויב זי ווערט נישט וועלן קומען? זאגט רש"י אז דאס ווארט **"אולי"** שטייט אן א ו', מלשון **"אלי"**, ווייל אליעזר האט בעצם געהאט א באהאלטענע כוונה אז אפשר ווערט אים געלונגען צו באקומען יצחק פאר אן איידעם פאר זיין אייגענער טאכטער. אברהם אבינו האט מרגיש געווען זיין כוונה און אים געזאגט: "נישטא וואס צו רעדן, דער שידוך קען נישט צושטאנד קומען. **בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך.**" זעט מען אז אליעזר, בשעת ער האט פארהאנדלט די שליחות, האט בעצם מגלה געווען זיין רצון אז ער וואלט געוואלט זיין דער מחותן און נעמען יצחק פאר אן איידעם.

פרעגט זיך א שאלה: מה עלה על דעתו? וויאזוי איז אליעזר'ן איינגעפאלן אזא "הוה אמינא" אז ער זאל קענען משדך זיין מיט יצחק אבינו? בכלל זעט מען ביי אליעזר זייער פלא'דיגע קעגנזייטיגע ענינים. מצד אחד שטייט אין מסכת יומא אז ער איז געווען א "זקן ויושב בישיבה, דולה ומשקה", און אין אנדערע פלעצער זעט מען אנדערע גאר שטארקע לשונות פון חשיבות. [פארשטייט זיך אז מיר קענען נאר איבערזאגן וואס עס שטייט; מיר האבן נישט קיין אייגענעם אפשאץ צו ממחיש זיין וויאזוי אליעזר עבד אברהם האט אויסגעזען מיט אונזער קליינעם שכל. ווי מען האט פריער געשמועסט, "אם ראשונים כמלאכים", **מיר רעדן זיך נישט איין אז מיר האבן עפעס א השגה**, נאר מיר חזר'ן איבער די מאמרים פון חז"ל.]

מאידך גיסא, דא האלט מען אז יצחק איז אלט געווען פערציג יאר, און לויט רש"י איז די עקידה געווען ביי זיבן און דרייסיג. קנאפע דריי יאר צוריק איז

אליעזר געגאנגען מיט אברהם אבינו צו די עקידה, און ווען מען איז אנגעקומען צום בארג האט אברהם געזאגט צו זיינע יונגען: "שבו לכם פה עם החמור". דרש'נט די גמרא אז ער האט זיי געמיינט צו זאגן: "איר ביידע, **ישמעאל** און **אליעזר**, זענט א **'עם הדומה לחמור'**, איר זענט אזוי ווי אן אייזל, ממילא קומט איר נישט מיט." יעדער פארשטייט אליין אז מיט אן "אייזל" גייט מען זיך נישט משדך זיין. אויב דו, אליעזר, האסט געהערט פון דיין גרויסן רבי'ן פאר דריי יאר צוריק אז אין זיינע אויגן ביסטו א "חמור", וואס פאלט דיר איין אז ער וועט משדך זיין זיין הייליגן זון מיט א חמור? עס איז א שווערע קשיא: וואס איז געווען אליעזר'ס הוה אמינא? ער ווייסט דאך אז אברהם באטראכט אים ווי א **חמור.**

קען מען ענטפערן בדרך צחות, אז אליעזר האט געמאכט א חשבון: יא, איך האב געהערט פון מיין רבי'ן אז איך בין א חמור, אבער איז א חמור דען אן אפגעפרעגטע זאך? מען האט דאך שוין געהערט פון **"וואוילע חמורים"** אויך, **ווי דער חמור פון רבי פנחס בן יאיר אדער פון רבי חנינא בן דוסא.** אפשר בין איך אויף דער מדרגה פון "חמורו של רבי פנחס בן יאיר"? דאס איז דאך שוין נישט אזוי אפגעפרעגט, און אויב איך בין אויף יענער דרגה, **קען מען אפשר יא רעדן פונעם שידוך.**

קומט אויס, אז ווען אליעזר האט געזאגט **"אולי"** מיט'ן מחשבה אז ער וויל נעמען יצחק פאר אן איידעם - כאטש ער האט געוויסט אז מען באטראכט אים ווי א חמור - איז דאס געווען מיט'ן חשבון אז אפשר איז ער גאר אזוי ווי דער חמור פון רבי פנחס בן יאיר. אבער ווען אברהם אבינו האט אים געענטפערט אז עס איז נישטא וואס צו רעדן, ווייל "בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך", האט ער באקומען דעם מעסעדזש: ניין, דו ביסט א פשוט'ער חמור, דו ביסט נישט קיין רבי פנחס בן יאיר'ס חמור, און עס איז נישטא וואס צו רעדן; מיט אזא חמור גיי איך זיך נישט משדך זיין.

אה, האט אליעזר געמאכט א חשבון: אויב איך אלס חמור - כאטשיג איך בין **אברהם אבינו'ס א חמור –** בין איך נישט קיין "חמורו של רבי פנחס בן יאיר", זעט אויס אז **אברהם אבינו'ס בהמות** זענען נישט אויף די מדרגה פון **רבי פנחס בן יאיר'ס בהמות.** אויב אזוי, זענען די "גמלים" אפשר אויך נישט אזוי ווי רבי פנחס בן יאיר'ס חמור. אויב דער "חמור" איז נישט ווי רבי פנחס בן יאיר'ס חמור, פון וואו נעמט זיך עס אז די "גמלים" וועלן יא זיין ווי רבי פנחס בן יאיר'ס חמור? אזוי ווי ער האט דאס געהערט "ויקח העבד עשרה גמלים **מגמלי אדוניו**", איז ער שנעל געגאנגען **לייגן שלעסער אויף אלע קעמלער**, ווייל ער איז יעצט געווארט געווארן כאטשיג מיר זענען אברהם אבינו'ס בהמות - האבן מיר נישט "משום איזה סיבה" די חשיבות ווי דער חמור פון רבי פנחס בן יאיר.

"קעמלער" האבן געטוישט "בעל-הבית"

גייען מיר צוריק צום ענין, וואס דער מדרש פרעגט: וואס האט טאקע אויסגעפעלט די אלע שלעסער אויף די קעמלער פון אברהם אבינו, זענען זיי דען נישט געווען דומה צו פנחס בן יאיר'ס חמור? פשטות וויל מען נישט לערנען אז דער מדרש מיינט זיך צו קריגן, נאר ענדערש דארף דער מדרש האבן א תירוץ. אבער דער תירוץ שטייט נישט אין מדרש; מען דארף אליין זוכן דעם תירוץ.

עס זענען דא צוויי מהלכים אין ספה'ק **אגרא דכלה** סוף פון די פרשה, [און נאך ספרים גייען אין דעם ריכטונג.] דער ערשטער מהלך ברענגט ער זייער פשוט, וואס שטימט זייער גוט מיט דעם וואס מיר האבן פריער געשמועסט: אז עס קען גאר זיין אז ביז היינט האבן די קעמלער טאקע **נישט געהאט קיין שלעסער.** דערפאר פארציילט עס די תורה דא דאס ערשטע מאל, ווייל ביז היינט איז עס נאכנישט געווען נויטיג.

וואס איז דער פשט? אברהם אבינו'ס קעמלער האבן נישט געהאט קיין שלעסער, ווייל אברהם אבינו האט געווואוסט אז זיינע קעמלער עסן נישט קיין פרעמדע זאכן. און אויב מען האט שוין אויספרובירט און פעסטגעשטעלט אז זיי זענען אזוי ווי ר' פנחס בן יאיר'ס אייזל, דארף מען זיך נישט זארגן. מען האט עס אויספרובירט צוויי-דריי מאל און געזען אז זיי עסן נישט קיין גזל, קען מען זיי שוין רואיגערהייט ארויסשיקן אן שלעסער. נאר יעצט איז אנטשטאנען א גאנצער שינוי אין דעם פארמעגן פון אברהם אבינו. יעצט איז דאך געווען **"ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק"**; אברהם אבינו האט געגעבן א שטר מתנה אז אלעס וואס ער האט דא באלאנגט פאר יצחק. דאס מיינט אז אין דעם איז נכלל, אז אויב דער שידוך ווערט, וועלן אלע קעמלער יעצט ווערן **יצחק אבינו'ס קעמלער.**

און אזוי ווי די מעשה מיט דעם קו וואס האט געהיטן שבת, ווען מען האט מסביר געווען פאר דער קו אז ווען דער בעל הבית איז א איד, גייט עס לויט דעם בעל הבית, און ווען דער בעל הבית איז א גוי, גייט עס לויט דעם גוי. די אויפפירונג פון א בעל חיים וועגדט זיך אין זיין אדון. לויט דעם, איז די חשיבות פון רבי פנחס בן יאיר'ס אייזל נישט געלעגן אינעם **אייזל** אליין, נאר וויבאלד עס איז געווען **רבי פנחס בן יאיר'ס,** דערפאר האט עס זיך אזוי אויפגעפירט. קומט אויס אז ביי די זעלבע בהמה, אויב זי טוישט א בעל הבית, דארף מען יעצט זען צי דער "נייער בעל הבית" איז אויך אויף דער זעלבער מדרגה.

יעצט איז דאך אליעזר עבד אברהם געשטאנען אין א מצב וואס ער האט אפילו נישט געווואוסט ווער זיין אדון איז. עס קען זיין אז זיין אדון איז **אברהם אבינו,** אזוי ווי עס איז געווען ביז יעצט, און עס קען זיין אז די אלע קעמלען באלאנגען שוין פאר **יצחק,** ווייל מען האט זיי שוין געגעבן א שטר מתנה, וואס איז געווען אזוי ווי א "על תנאי". אויב דער שידוך וועט צושטאנד קומען, וועלן די אלע פארמעגנס געהערן פאר יצחק. ביי יצחק אבינו האט מען

דאך נאך קיינמאל נישט אויספרובירט צי זיינע קעמלען היטן זיך אויך אפ פון גזל. האט מען דערווייל געמוזט לייגן שלעסער אויף די קעמלען, ווייל אויב עס זענען שוין יצחק אבינו'ס קעמלען, פון וואו ווייס איך צי יצחק אבינו האלט אויך ביי דער מדרגה אז זיינע קעמלען זאלן נישט עסן קיין גזל?

און ער איז מדייק אינעם **"אגרא דכלה"**: "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו" - דאס ווארט **"אדוניו"** איז עפעס אזוי ווי א לשון סתמי. וואר איז דער "אדוניו"? עס שטייט נישט. עס שטייט נישט **"אברהם אדוניו"**, און אויך נישט **"יצחק אדוניו"**. ווייל דער עבד איז יעצט געשטאנען אין א מצב וואס ער האט געוואוסט: איך האב אן אדון, איך האב א האר, אבער איך ווייס נישט וואר עס איז, עס קען זיין אז עס איז א נייער האר. אויב אזוי, מוז איך נעמען שלעסער, ווייל דעם נייעם האר האט מען נאכנישט אויספרובירט. און אויף דעם גייט שוין דער המשך הפסוק: "וילך וכל טוב אדוניו בידו" - דאס מיינט דאך אז אויף דעם חלק האט ער באקומען א שטר מתנה. אזוי ווי מען גייט יעצט מיט "כל טוב אדוניו", און עס קען גאר זיין אז די קעמלען זענען שוין יצחק'ס, דארף מען יעצט צום ערשטן מאל לייגן שלעסער. פארשטייט זיך אז שפעטער האט מען שוין געזען אז ביי יצחק פעלט עס אויך נישט אויס.

קעמלעך עסן נאכאמאל די אלטע גראז...

דער הייליגער **חתם סופר** גייט כמעט מיט דעם זעלבן מהלך, אבער מען זעט אז דער חתם סופר האט נישט געוואלט אפילו טראכטן א "הוה אמינא" אז **מען קען האבן א ספק אויף יצחק**. אז וויבאלד עס זענען געווארן יצחק'ס קעמלען דארף מען שוין לייגן שלעסער, ווייל אויף יצחק האט מען עס נאכנישט אויספרובירט, דאס איז ביי אים נישט געווען קיין סברה. דערפאר זאגט דער חתם סופר דעם זעלבן מהלך מיט א "קליינעם שינוי": אז באמת האט אברהם אבינו נישט געדארפט לייגן קיין שלעסער, וויל ער האט מורא געהאט אז זיי וועלן עסן אין פרעמדע פעלדער. נאר א צווייטע זאך וואס מען האט געקענט טראכטן איז: מען זעט דאך אין פסוק (שמיני און ראה,) אז א קעמל, כאטש ער איז נישט קיין טהור'דיגער בעל חי, האט ער אבער יא "איין סימן טהרה": ער איז מעלה גרה. ער האט נישט דעם אנדערן סימן, דערפאר איז ער נישט טהור. וועלן א קעמל גייט אין גאס, לאמיר זאגן ער האט געגעסן פרישטאג

> **וועלן איינער קוקט אויפן קעמל, זעט מען א גאנצע צייט ווי ער קייט און קייט. די עכטע סיבה איז וויל ער איז מעלה גרה דאס וואס ער האט געגעסן**

אינדערהיים פון אברהם אבינו'ס גראז, און ער לאזט זיך ארויס אויפן וועג, וועלן איינער קוקט אויפן קעמל, זעט מען א גאנצע צייט ווי ער קייט און קייט. די עכטע סיבה איז וויל ער איז מעלה גרה דאס וואס ער האט געגעסן פריער, אבער עס קען דאך איינעם דאכטן, אדער חושד זיין, אז ער עסט יעצט פריש. קומט אויס אז די חשש אז ער וועט באמת עסן פון "גזל" **דאס איז דאך נישט קיין הוה אמינא.** נאר מ'דארף אכטונג געבן **"משום חשדא"** - וויבאלד ער איז מעלה גרה, וועט מען חושד זיין אז ער עסט יעצט.

מיט דעם יסוד קען מען מסביר זיין וואס האט זיך יעצט געטוישט, ווילאנג די קעמלעך זענען געווען ביי אברהם אבינו, זאגט דער חתם סופר, וואלט דאס אויך נישט אויסגעפעלט. אפילו **דער חשש פון חשדא איז נישט געווען**, וויל די גאנצע וועלט האט דאך געוואוסט פון **אברהם אבינו'ס נדיבות.** איינער וואס שטייט א גאנצן טאג און טיילט עסן פאר געסט, איז נישט חשוד אז זיין בהמה זאל גנב'ענען פון פרעמדע. אברהם אבינו האט נישט געדארפט קיין שלאס; נישט וויל מען וועט באמת עסן - דאס איז זיכער נישט - און אפילו נישט דער חשש פון מעלה גרה, וויל קיינער טראכט נישט אזוי אויף אברהם אבינו, וואס איז אזוי באקאנט איבער דער גאנצער וועלט מיט זיין מדת הנדיבות.

יעצט אבער, אז עס זענען געווארן יצחק'ס קעמלען, איז געווארן א שינוי אין איין חלק. דער חלק אז מען וועט עסן פון פרעמדע איז ווייטער נישט קיין הוה אמינא; **יצחק אבינו איז זיכער אויף דער מדרגה אז זיינע קעמלען גייען נישט עסן פון פרעמדע.** אבער דער חלק פון נדיבות - יצחק אבינו איז נאכנישט געווען מפורסם אין דער וועלט מיט זיין נדיבות, ער איז דאך דערווייל געווען א "באהאלטענער" צדיק. ממילא דער חלק פון חשדא קען שוין יא זיין ביי יצחק, און דערפאר דארף מען לייגן שלעסער אלס חשדא, אז ווען זיי זענען מעלה גרה, זאל מען נישט מיינען אז זיי האבן עס יעצט געגעסן.

לויט דעם חתם סופר קומט צו אן אינטערעסאנטער טייטש, א קנייטש וויאזוי מען דארף טייטשן רש"י. דער פראבלעם פון חשדא איז דאך נאר אויב **די גאס ווייסט אז עס זענען געווארן יצחק אבינו'ס קעמלען.**לכאורה, וואר ווייסט דען אז עס זענען געווארן יצחק אבינו'ס קעמלען? און אויב מיינט מען אז עס איז נאר אברהם'ס, איז דאך קיין חשדא אויך נישט דא. זעט אויס אז דער **"שטר מתנה"** איז געווען א **"דבר מפורסם"**. אברהם אבינו איז געווען אזא פאפולערער מענטש, אז ווען ער האט געשריבן א שטר מתנה אויף זיינע פארמעגנס און אליעזר האט זיך ארויסגעלאזט אויפן שידוך, **האט די גאנצע שטאט מיטגעהאלטן וואס דא גייט פאר.** נו, אז די גאנצע שטאט האלט מיט אז די קעמלען ווערן יצחק'ס, יעצט הייבט זיך אן

דער פראבלעם פון חשדא.

טייטשט דער חתם סופר, דאס וואס רש"י זאגט "ניכרים היו משאר גמלים", דאס ווארט **"ניכרים"** האט צוויי טייטשן. פשוט טייטשט "ניכרים" - מען האט דערקענט אויף זיי אז זיי האבן שלעסער. און ער טייטשט נאך א זאך: "ניכרים היו" - יעדער האט דערקענט, **יעדער האט געוואוסט** אז עס איז שוין אפשר געווארן יצחק'ס. עס איז באלד געווען א דבר מפורסם אז עס איז שוין אפשר געווארן יצחק'ס. און צוליב דעם האט מען געדארפט לייגן שלעסער. דאס איז דער ערשטער מהלך צו פארענטפערן אז די סיבה פונעם טויש איז געווען ווייל מען האט עס אריבערגעטוישט פון **אברהם** צו **יצחק**, לויטן אגרא דכלה און דעם חתם סופר.

"קעמלעך" זענען נישט אזעלכע "גרויסע חסידים"

דעם צווייטן מהלך זאגט דער **"אגרא דכלה"**, [ועוד] און אין מדרש אליין איז שוין דא א רמז דערויף, אז אוודאי האט אברהם אבינו געוואוסט אז זיינע קעמלען וועלן נישט עסן קיין גזל, אבער דא איז דאך דער אמת געווען אז **דאס איז נישט געווען קיין ריכטיגער גזל.** פארקערט, ארץ ישראל האט דאך שוין באלאנגט פאר אים; דער אייבערשטער האט עס געגעבן אלס מתנה פאר אברהם אבינו. דאס איז בעצם געווען די טענה פון די רועי לוט, וועלכע האבן געהאלטן אז מען מעג יא פאשענען אין פרעמדע פעלדער, וויבאלד אלעס באלאנגט שוין פאר אברהם. מיט דעם ווערט פארענטפערט די קשיא. מען זעט דאך טאקע אין אנהייב פרשה אז אברהם אבינו זאגט "גר ותושב אנכי עמכם" - אויב איר ווילט בין איך א "גר", און אויב נישט וועט ער זיך מוזן באנוצן מיט דעם מהלך פון א "תושב" און עס איינענעמען כדין. מען זעט אז "לכתחילה" האט אברהם אבינו מחמיר געווען אלס **מדת חסידות** נישט זיך צו באנוצן מיט ארץ ישראל,אבער עס איז נאך געווען א מדת חסידות. וועלן האט ער גערעדט צו די בני חת האט ער נישט געהאט קיין אנדערע ברירה, אז מ'וועט מוזן גיין ע'פ דין.

אויב אזוי איז זייער גוט פארענטפערט, עס מוז דאך נישט זיין אז די קעמלען פון אברהם אבינו וועלן זיך פירן פונקט ווי **אברהם אבינו אליין**. מען קען נישט ערווארטן פון די קעמלען אז זיי זאלן האבן די זעלבע "מדת חסידות" ווי אברהם אבינו, אז מ'זאל זיך קענען פארלאזן דערויף. דערפאר האט מען געדארפט א שלאס: וויבאלד **הלכה'דיג** מעגן זיי יא עסן דארט, האט מען זיך נישט געקענט פארלאזן אז די קעמלען וועלן נישט עסן, ווייל מהיכי תיתי אז די בהמות וועלן זיין אזעלכע **"גרויסע חסידים"** ווי אברהם אבינו אליין? אזוי זאגט דער "אגרא דכלה" אין פשט.

אויף דעם פשט קען מען אויך צולייגן א שיינע הוספה פונעם היליגן חתם סופר: אויב מען לערנט אז די גאנצע סיבה פארוואס מען האט געדארפט א שלאס איז נאר געווען וויל די קעמלען וועלן נישט מחמיר זיין במדת חסידות (וויבאלד ארץ ישראל באלאנגט שוין פאר אברהם), קומט דאך אויס אז דער שלאס האט נאר אויסגעפעלט ביז מען איז אריבער דעם גרעניץ פון ארץ ישראל. די רגע וואס מען איז אריבער קיין חרן - וואס חרן באלאנגט דאך איגאנצן נישט פאר אברהם אבינו - **האט שוין באמת נישט אויסגעפעלט קיין שלאס.** מיט דעם פארשטייט מען זייער גוט פארוואס דער מדרש האט א קשיא נאר ביי דעם פסוק "ויפתח הגמלים". אויף דעם פסוק "ויקח העבד עשרה גמלים" ביים ארויסגיין האט דער מדרש נישט קיין קשיא, ווייל דארט אין ארץ ישראל האט עס בעצם באלאנגט פאר אברהם, און עס איז נאר געווען א **"מדת חסידות"**, האט מען זיך נישט געקענט פארלאזן אויף די קעמלען און מען האט געמוזט לייגן א שלאס. אבער "ויפתח הגמלים" מיינט אז אפילו וועלן מען איז אנגעקומען קיין חרן, האט מען נאך אלץ נישט געעפנט די שלעסער ביז מען איז אנגעקומען צו לבן אין שטוב. דארט איז שוין יא שווער: וואס האט דאס אויסגעפעלט? ביי אברהם אבינו, איינמאל מען קומט אן קיין חרן, טאר מען שוין מעיקר הדין נישט עסן פון פרעמדע פעלדער. אויב אזוי, איז זיכער אז קיין שלאס פעלט נישט אויס, ווייל די קעמלען פון אברהם און יצחק **וועלן זיכער נישט טון דאס וואס איז אסור מעיקר הדין.** דערפאר די קשיא וועלן נאר שווער וועלן מען איז ארויס פון ארץ ישראל, ווייל דעמאלטס איז שוין דער עיקר הדין אנדערש...

כמו שנתברכו אבותינו...כן יברך אותנו בברכה שלימה ונאמר אמן.

להאזין ולהתענג משיעורי קול שיחתי

שיעורים קצרים מדי יום ביומו
ושיעורים מדי שבוע בשבוע

אמעריקע: 605-477-5551

ארץ ישראל: 073-388-6653

אייראָפּע: 44-333-070-6593

פאר הערות, הוספות, נדבות, און באקומען דעם גליון אויפן אימעיל:

אימעיל:
machonsichoosi@gmail.com
טעלעפאָן:
605-477-5551,7